

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата філологічних наук, доцента
Л.В. Герман на дисертацію Д.В. Полгородник “Формування
англійськомовної картини світу Ірландії в умовах незбалансованої
двомовності”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата
філологічних наук зі спеціальності 10.02.04. – германські мови**

Вплив лінгвокультурних контактів на формування національних мовних картин світу знаходиться у центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників (Є. Абишева, Н. Андрейчук, Л. Беспала, Н. Битко, Н. Жукова, Т. Козлова, О. Ніколаєва, М. Тютюнник та ін.). Розвідки проводяться на матеріалі різних мов, що контактують між собою разом з їх носіями, в умовах білінгвальних та полілінгвальних мовних спільнот. Проте питання, яке стосується впливу лінгвокультурних контактів на становлення англосмовної картини світу суспільств, які еволюціонували на Британських островах, на їх споконвічній території, залишається відкритим на сьогодні. Поза увагою науковців залишається і англосмовна картина світу Ірландії, становлення якої відбувалося в умовах контактування англійської та ірландської мов та культур, хоча поодинокі дослідження все ж таки проводяться деякими вченими (І. Крюкова, Є. Абишева, Н. Горбунова та ін.). Виходячи із зазначеного вище, вважаю дисертацію Полгородник Д.В. своєчасною та актуальною.

Актуальність обраної теми визначається, по-перше, необхідністю переорієнтувати лінгвістичні дослідження з мовної варіативності на вирішення проблем мовного розвитку в умовах етнокультурної взаємодії, по-друге, важливістю з'ясування впливу англійсько-ірландських лінгвокультурних контактів на формування англосмовної картини світу на матеріалі обраних автором базових концептів в аспекті діячності.

Дисертація Д.В. Полгородник відповідає науковій темі досліджень, які проводяться на факультеті іноземної філології Запорізького національного університету, а саме “Когнітивно-комунікативні та лінгвокультурологічні параметри дослідження мовних одиниць” (номер державної реєстрації 0113U000807), затвердженої Міністерством освіти і науки України.

Мета дослідження полягає у дослідженні особливостей формування англійськомовної картини світу Ірландії в умовах незбалансованої двомовності.

Вирішення основної мети дисертаційного дослідження обумовлено розв’язанням низки завдань, до виконання яких дисертантка знайшла оптимальний підхід. Так, у першому розділі питання, які стосуються теорії мовних контактів та їх наслідків, типів та чинників знайшли своє відображення. У другому розділі представлена методологія та методика дослідження формування мовної картини світу Ірландії в контексті взаємодії культур в умовах незбалансованої двомовності, та обґрунтована доцільність аналізу базових концептів через посередництво їх ключових номінацій. У третьому розділі проаналізована історія взаємодії англійської та кельтської лінгвокультур на території Ірландії та визначені особливості мовної ситуації в країні. Четвертий розділ присвячений дослідженню формування структури, змісту та вербалізації базових концептів ІРЛАНДІЯ та ІРЛАНДЕЦЬ, характеристиці їх поняттєвих, образних та ціннісних складових в аспекті діяхронії.

Об’єктом дослідження є англійськомовна картина світу Ірландії, а **предметом** - особливості формування та вербалізації базових концептів ІРЛАНДІЯ та ІРЛАНДЕЦЬ в англійськомовній картині світу Ірландії, яка еволюціонувала в ситуації двомовності.

У дисертації проаналізований досить репрезентативний матеріал - 2 528 дискурс фрагментів, які містять 215 номінацій концептів ІРЛАНДІЯ та ІРЛАНДЕЦЬ і уживань кельтизмів та перемикування коду, які були відібрані

шляхом суцільної вибірки з 2 авторитетних словників англійської мови Ірландії, електронної бази, 283 художніх, публіцистичних та наукових текстів 12-21 ст., матеріалів польових досліджень автора, зібраних під час стажування в Ірландії.

Заслугує на увагу запропонована методика аналізу, яка включає цілий комплекс методів та прийомів. Поміж них: загальнонаукові такі, як *гіпотетико-дедуктивний, аналізу та синтезу, індукції; спеціальні лінгвістичні методи: суцільної вибірки, описовий, метод аналізу словникових дефініцій, методи компонентного, концептологічного та контекстологічного аналізу, метод соціолінгвістичного анкетування та психолінгвістичного експерименту* тощо, які дають автору змогу розв'язати поставлені завдання і дійти достовірних висновків.

Необхідно зазначити, що робота містить суттєві елементи наукової новизни. Розв'язання у дисертаційній роботі Д.В. Полгородник таких важливих питань, а саме виявлення й опис ролі мовних контактів у формуванні картини світу багатомовної етнокультурної спільноти, вплив перебігу мовного контактування на особливості актуалізації мовної картини світу ірландців, з'ясування специфіки формування мовної картини світу та її базових концептів в умовах незбалансованої двомовності, розкриття історичної динаміки формування, варіювання структури й особливостей актуалізації базових концептів та ін. зумовлюють **практичне значення** роботи, що пов'язане з можливістю застосування результатів дослідження у викладанні курсів з історії, лексикології англійської мови, у спецкурсах з когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, етнолінгвістики, соціолінгвістики, тощо. Ілюстративний матеріал, розміщений у додатках, можна використати при укладанні лексикографічних⁴ праць та навчально-методичних розробок, де буде врахована специфіка національних варіантів англійської мови.

Особливий теоретичний та практичний інтерес має матеріал третього та четвертого розділів, де детальному аналізу підлягають історія інтеграції

ірландського компонента до системи англійської мови Ірландії та визначені основні структурно-семантичні та функційні особливості кельтських запозичень, а також здійснено періодизацію англійсько-ірландської двомовності; схарактеризовано особливості трансформації поняттєвого, образного та ціннісного складників макроструктури базових концептів ІРЛАНДІЯ та ІРЛАНДЕЦЬ в аспекті діяхронії.

До позитиву роботи слід віднести ґрунтовні теоретичні підвалини та коректність використання сучасних лінгвістичних теорій у галузі лексикології, стилістики, контактної лінгвістики, соціолінгвістики, етнолінгвістики, лінгвокультурології, когнітивної лінгвістики, тощо. Широта емпіричної бази і загальна ерудованість автора роботи забезпечили ґрунтовність доказової бази дослідження. Результати дослідження систематизовано у вигляді таблиць з поясненнями до них, що демонструє глибину проведеного аналізу. На особливу увагу заслуговує проведений автором психолінгвістичний експеримент, який дає можливість верифікувати дані, отримані у ході семантико-когнітивного аналізу концептів.

Автор ретельно опрацювала наукову літературу - список літератури містить 419 назв, список лексикографічних джерел - 26 назв, список ілюстративних матеріалів налічує 250 джерел. Основні положення й отримані результати дослідження достатньо повно відображені в 12 одноосібних публікаціях, з яких 6 одноосібних статей опубліковано у фахових виданнях України; 2 - в іноземних періодичних виданнях, 1 - у нефаховому виданні України, 3 - у збірниках матеріалів наукових конференцій і є змістовно ідентичними тексту АКД, представленого до захисту дисертації.

Усі зазначені моменти дозволяють кваліфікувати дисертаційну роботу як самостійне комплексне дослідження, яке відповідає сучасному рівню наукових знань.

Підкреслюючи безперечну актуальність обраної теми, новизну й обґрунтованість висновків, сформульованих у роботі, та відповідний

науковий і методологічний рівень її виконання, слід все ж таки зазначити питання, які потребують додаткового пояснення та уточнення:

1. На с. 41 зазначено, що ситуації двомовності супроводжуються процесами конвергенції. Чи можна говорити про протилежну тенденцію - дивергентні процеси як наслідок мовного контактування?
2. Як можна пояснити, що найпоширенішим видом концептуальної метафори, яка актуалізує образний компонент проаналізованих концептів є онтологічна метафора?
3. Чому вважаєте досліджувані концепти ІРЛАНДІЯ та ІРЛАНДЕЦЬ базовими (за визначенням М.В. Піменової), а не ключовими (згідно з А. Вежицькою)?
4. Обґрунтуйте вибір наукових текстів в якості одного із видів джерельної бази Вашого дослідження.

Висловлені зауваження не знижують загальну позитивну оцінку дисертації. Навпаки, оцінюючи її в цілому, зазначимо, що вона є концептуально завершеною працею, яка з одного боку, теоретично осмислює зроблені в галузі германського мовознавства, а з іншого – представляє об'єкт дослідження у новому когнітивно-дискурсивному висвітленні. У цілому дисертація Полгородник Д.В. є закінченим науковим дослідженням, об'єм і оформлення якого відповідають встановленим вимогам. Робота є актуальною, а отримані висновки обґрунтованими та достовірними і такими, що мають теоретичне і практичне значення і наукову новизну.

Вважаю, що робота відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» № 567, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 року та № 1159 від 30 грудня 2015 року, щодо кандидатських дисертацій, а її авторка

Д.В.Полгородник заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата
філологічних наук зі спеціальності 10.02.04. – германські мови.

Кандидат філологічних наук, доцент,
зав. кафедри мовних дисциплін
Харківського національного аграрного університету
ім. В.В. Докучаєва

Л.В.Герман

